

Aisti- ja liikuntarajoitteiset henkilöt teatterilavoilla

Toimittaja Soili Kalliokoski

Suomessa ei ole vielä yhtään teatteritaiteen korkeakoulutuksen suorittanutta vammaista tai viittomakielistä henkilöä. Koulutuksen puute on yksi syy siihen, miksi emme juuri näe teatterilavoilla aisti- tai liikuntarajoitteisia näyttelijöitä. Teatteritaiteen professori Pauliina Hulkko, millaisena näet näyttelijäkentän moninaisuuden tällä hetkellä?

Pauliina Hulkko

No jos me puhumme moninaisuudesta, joka koostuu ulkopuolelle näkyvistä asioista ja sitten toisaalta ihmisten erilaisista lähtökohdista, kulttuurisista eroista, kulttuurisesta moninaisuudesta, niin se on toki suurempi molemmilla puolilla kuin vielä vaikka 10 vuotta sitten. Eli Suomessa on ollut vähän samanlainen kehitys, kun vaikkapa briteissä ehkä parikymmentä vuotta sitten, jo kenties aikaisemminkin. Meillä on etnisesti laajempi näyttelijäkunta. Meillä tuppaa olemaan vähän samankaltaista, eli ehkä jopa enemmän kumuloituu semmoinen kulttuurinen pääoma, että niin kuin näyttelijäperheestä tulee näyttelijöitä ja taiteilijaperheeseen kasvaa taiteilijoita. Mutta on toki siinäkin moninaisuutta varmaan ollut aina ennenkin. Mutta jos puhutaan nyt sitten vaikka kykenevästä ruumiillisuudesta tai siitä, että onko meillä näkyvästi aisti- tai liikuntarajoitteisia ihmisiä niin siinä Suomi on edelleen kyllä jäljessä. Kovinkaan paljon ei ole näyttämöillä eikä myöskään AV:n puolella elokuvissa. Televisiossa ei näy vielä vammaisia ihmisiä.

Soili Kalliokoski

Mistä luulet sen johtuvan?

Pauliina Hulkko

No se johtuu osittain siitä, että meillä ei ehkä osata vielä ajatella sitä näyttelemistä ja esiintymistä laajasti, että mitä kaikkea se voi olla. Ja sitten toisaalta mitä se ei välttämättä vaadi. Elikkä käsitys näyttelijyydestä on vähän suppea. Ja trendi ei ole vielä tullut tänne, koska trendi on myös sellaista, joka on niin kuin kaupallista pääomaa tai tuota kaupallisesti hyödynnettävissä. Eli se, että on monenlaisia esiintyjiä. Vaikka brittisarjoissa voisi sanoa, että on vakituiset etnisiteetit ja siellä on myös näkyvästi liikuntarajoitteisia ja vammaisia ihmisiä, niin se oikeastaan kuuluu niitten sarjojen luonteeseen, jotta ne yltää tietulle tasolle. Ainakin BBC:llä on näin, mutta myös suoratoistopalveluissa. Meillä ei myöskään koulutuksessa ole vammaisia, ei liikunta- eikä aistirajoitteisia ihmisiä juurikaan kovinkaan montaa ollut. Ja koulutus on ollut este eli meillä pääsee töihin kyllä kahta reittiä. Nykyään vielä ehkä vielä kolmatta. Eli kaksi

reittiä: yksi on koulutus, toinen on semmoinen tapa, että alkaa harrastaa ja kehittyy ammattilaiseksi ja kolmas voisi olla nykyään tämmöinen talent idoli televisio, julkisuus, some tota some taiteilija ja artisti.

Useat sillä voisi päästä näyttelijäksi. Ehkä nää kolme reittiä, mutta missään näissä kolmessa ei ole juurikaan vammaisia.

Soili Kalliokoski

Tampereen teatteritaiteen tutkinto ohjelma Näty teki viime keväänä yhteistyötä tilaa taiteilijuuteen -hankkeen kanssa. Näty kiinnitti erityistä huomiota siihen, että kaikenlaisilla hakijoilla olisi mahdollisuus osallistua pääsykokeeseen. Miten näissä pääsykokeissa konkreettisesti huomioitiin liikunta- ja aistirajoitteiset henkilöt?

Pauliina Hulkko

No mun täytyy mennä hiukan taaksepäin. Ensinnäkin tää hanke oli monivuotinen ja semmoinen, että me osallistuttiin niinku partnereina kulttuuria kaikille palveluiden kanssa. Hakemaan koneen säätöön tukea rahallisesti, tukemaan, rahoittamaan hankkeeseen ja meidän tavoitteena siinä oli ennen kaikkea tutkia valintakokeiden saavutettavuutta, mutta valintakokeiden saavutettavuus jollain tavalla aina peilaa koulutuksen saavutettavuutta. Eli meidän piti miettiä siinä mielessä, että mikä on mahdollista koulutuksessa. Ja tää kysymys aukesi niinku tosi isosti viime keväänä. No tai tietenkkin jo sitä ennen, siis vuotta ennen sitä ihan konkreettisesti, koska valintakokeita suunnitellaan oikeastaan edellisen vuoden ajan. Se prosessi kestää vähintään sen vuoden. Se mikä muuttuu oli tietysti ensinnäkin asenne eli eli se, että me ruvettiin katsomaan todella esimerkiksi meidän tiloja siitä näkökulmasta, että pääseekö niihin vaikkapa pyörätuolilla tai sitten meidän erilaisia valintakoetehtäviä siltä kantilta, että voiko vaikkapa viittomakielinen tai kuulovammainen henkilö, miten hän pystyy seuraamaan tehtävänantoa. Tehtävänannot siis tarkentuivat, niitä jouduttiin muuttamaan ja kehittämään niin, että ajatus tilasta ja tilassa järjestettävästä kokeesta kokeen osasta, koska meillähän on siis kuukauden kestävät valintakokeet, jotka koostuu neljästä vaiheesta ja niissäkin on vielä välikarsintoja, niin se on hyvin niinku moninainen se prosessi, mutta me alettiin kiinnittää huomiota tekemään muutoksia yhtäältä ennakolta ajatellen mahdollisia tilanteita ja sitten siltä pohjalta kun meille tuli hakijoita jotka eivät vaan tehneet erityisjärjestelyjä, mutta vaativat meiltä erityistä tapaa reagoida ja vaikka ohjeistaa puhu. Selventää tehtäviä artikuloida muulla tavalla kuin sanallisesti myöskin.

Soili Kalliokoski

Oliko teatteritaiteen tutkinto-ohjelmaan paljon aisti- tai liikuntarajoitteisia hakijoita tänä vuonna?

Pauliina Hulkko

Oli enemmän kuin koskaan ennen ja selvästi oli kysytty, mutta mä uskallan sanoa, että selvästikin tän hankkeen lähettämä tieto ja välittämä tieto tästä mahdollisuudesta ja rohkaisu joka lähetettiin, joka me on lähetetty muuten aiemminkin erilaisten järjestöjen ja organisaatioiden kautta. Mutta sekä yhtäältä niinku eri puolille suomea monenlaisiin paikkoihin, mutta myös niinku vammaisjärjestöille, niin nyt se oli saavuttanut ja selkeästi mennyt perille, että kyllä tässä niinku tää hanke siinä varmasti auttoi ja ne ihmiset jotka siinä hankkeessa on ollut meidän kanssa yhteistyössä. Se oli varmaan myös yksi että he on vieneet niinku viestiä eteenpäin ja voisi sanoa nuorille esiintyvistä taiteista, kiinnostuneille ihmisille.

Soili Kalliokoski

Onko teillä tällä hetkellä koulutuksessa liikunta- tai aistirajoitteisia ihmisiä?

Pauliina Hulkko

Ei varsinaisesti varmaankaan, että nyt tietysti on olemassa vammaisuutta ja niin kun monenlaista ruumiillisuutta, joka ei kaikki ihan näy. Eli että kaikki ei ole ihmiset on niin kun kykenevyytilta vaan niin kun. Erilaisia, mutta varsinaisesti aisti- tai liikuntavamman omaavaa opiskelijaa ei yhtään.

Soili Kalliokoski

Miten asioita pitäisi muuttaa, jotta koulutukseen saataisiin lisää aisti- ja liikuntarajoitteisia henkilöitä? Onko teillä jotain konkreettisia keinoja tähän?

Pauliina Hulkko

Se että. Nuori taiteesta kiinnostunut ihminen, jolla vaikka on joku tällainen rajoite näkyvä rajoite tuntuva rajoite. Se, että hän uskaltaa. Ajatella elämänurakseen esiintyvän taiteilijan uraa ehkä muitakin, mutta ennen kaikkea nyt voisi olla näyttelijä tai tanssija, niin se on iso asia ja siihen vaaditaan sitä, että heillä on esikuvia. Heillä on tietoa ja heillä on kannustusta niinku kaikki ihmiset kaipaa. Kaikki nuoret kaipaa kannustusta, niin se on tietyllä tapaa se kulttuurinen pääoma tai semmoinen rikkaus, joka sitten jota kaikilla ei ole samalla tavalla lähtökohtana. Sitä tarvitaan sitä tietoa heille ja sitten nyt esikuvien esikuvat syntyvät siitä, että heitä otetaan esiintymään ja se, että heitä ottaa esiintymään niin se vaatii sitä, että meillä on ihmisiä myös koulutuksessa, mutta että meiltä tietoa niin kun myöskin niinku se. Meillä siis kouluttajina samoin kuin taideyliopiston teatterikorkeakoulu eli lähtee se kutsu. Tulla ja uskaltaa tulla. Hakemaan ja sitten toisaalta meidän pitää miettiä. Ihan hirveän paljon enemmän ja saada myös yliopistolta tukea siihen, että opintoja voidaan järjestää hyvin monilla tavoin. On nimittäin niin, että ei meidän, cooperin testi, joka kuuluu vaikka opintoihin, niin ei se onnistu samalla tavalla niin sen voi tehdä eri tavalla. Jos on pyörätuolissa tai vaikka käyttää kävelysauvoja tai kanava sauvoja liikkumiseen, että ihan semmoista perustavat asiat täytyy ajatella toisin ja se vaatii niinku resursseja ja se

vaatii sitä, että sitä pidetään tärkeänä. Ja mä vaan odotan sitä päivää kun me saadaan sellainen opiskelija jonka kouluttaminen edellyttää asioiden uudelleen miettimistä, mutta tota ennen kaikkea. Siinä on kysymys niinku niistä isosti niistä asenteista, että minkälaisia ihmisiä me halutaan nähdä, me halutaan saattaa taiteeseen niin kun näkyville paikoille esiintymään. Myös tietysti noihin erilaisiin. Audiovisuaalisiin tota välineisiin ja nehän on kaikkein eniten näkyvillä vähemmän kuin teatteri, ei kun enemmän kuin teatteri. Teatteri on paljon vähemmän näkyvää. Eli että meidän täytyy saada ihmisiä. Jaaha ja haluan nähdä monenlaisia ruumiita, ruumiillisuuksia ja identiteettejä näyttämöllä.

Soili Kalliokoski

Eli koulutukseen pitäisi saada ensin tämmöinen aisti- tai liikuntarajoitteinen henkilö ennen kuin voitaisiin alkaa tekemään jotain muutoksia koulutuksen suhteen?

Pauliina Hulkko

Niin eihän se pakota mihinkään. Mehän koulutetaan ihmisiä niistä lähtökohdista mitä niinku joita me kannetaan mukana ja joita me on ikään kuin kehitetty tai joita me itse pidetään mahdollisina. Mut jos ei niinku jos se mahdollisuus rajoittuu siihen ymmärrykseen mitä meillä tähän mennessä on, niin silloinhan sitä mahdollisuutta sitä ei vielä ole olemassa.

Soili Kalliokoski

No millaisena näet näyttelijäkentän moninaisuuden tulevaisuudessa?

Pauliina Hulkko

Millaisena no tietysti kauhean kauniina ja rikkaana niin mä uskon että se moni näistä mä en puhunut mitään niin kun sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta, joka on nyt meillä ihan tai sitten meillähän se on ihan olemassa oleva diversiteettiasia ja se tietysti näkyy myöskin näyttämöillä, mutta kyllä mä uskon että esiintyvissä taiteissa näyttelijöiden tanssijoiden esiintyvien ihmisten joukossa. Erilaiset ruumiillisuudet niin kun lisääntyy. Se on aika selvä. Mut sitten toisaalta kyllähän meillä pysyy myöskin jotkut ideaalit ja sitten tietty asiat joita arvostetaan ja niitä ei voi tehdä kun tietynlaisiin valmiuksiin. Että kyllä siinä se semmoinenkin varmasti tulee säilymään. Voi olla, että meillä sitten joku tässä maailmassa. Nyt näyttää tän päivän Yhdysvaltain vaalituloksen perusteella, että maailman jakaantuu niinku moninaisuuden kannattajien ja sitten semmoisen niinku jonkinlaisen rajatun ole olemisen kannattajien kesken.